

بررسی ویژگی‌های معماری و قدمت قلعه «نجفی» از زبان پیمان حساری، باستان‌شناس

میراث کاهگلی

نام اثر: قلعه «نجفی»

موقعیت اثر: مشهد، بولوار پیروزی، انتهای دلاوران
قدمت اثر: طبق شواهد و فراین معماری و همچنین صحبت ریش سفیدان محلی در دوره پهلوی اول برای سکونت و نگه‌داری دام ساخته شده است.

مشخصات اثر: این بنا دارای

پلان مربعی شکل است. از ظاهر آن مشخص است که در گذشته دارای دو ورودی اصلی در ضلع شرقی و غربی ساختمان و دو ورودی فرعی به صورت درب چوبی کوچک در ضلع شمال غربی و جنوبی ساختمان بوده است. در حال حاضر ورودی ساختمان از ضلع شمال غربی رایک دالان به عرض دو متر و ارتفاع سه متر و

در حال حاضر در ضلع شرقی ساختمان متأسفانه به دلیل تخریب قسمتی از اتاق‌های یک‌سازه‌ای آجری احداث شده است که در قالب فروش مصالح ساختمانی فعالیت دارد.

ورودی ضلع غربی ساختمان که سمت راست قرار دارد، با ۱۰ عدد پله سنگی به طبقه فوقانی راه پیدا می‌کند. در طبقه فوقانی یک کلاه فرنگی مربعی شکل ساخته شده است که دارای دو اتاق است. این اتاق‌ها از خشت خام و آجر و کاه گل ساخته شده و سقف آن به صورت تیرپوش است و هر یک از اضلاع ۶ عدد پنجره برای نورگیری دارد.

ویژگی اثر: اثر مذکور دارای ویژگی و تزیینات خاص معماری نیست، اما با توجه به نوع کاربری، به صورت قلعه دفاعی و مسکونی ساخته شده است. اتاق‌ها دارای طاقچه و همچنین گره چینی‌ها با آجر در کنج‌های سقف است. وجود طاق‌های قوسی شکل و دایره‌ای شکل زیبایی خاصی به این بنا بخشیده است. در برخی اتاق‌ها دام نگه‌داری می‌شده است. این را آشخور موجود در اتاق‌ها نشان می‌دهد. همچنین پنجره‌های چوبی طبقات فوقانی از جمله تزیینات بنا محسوب می‌شود. در گذشته ورودی ضلع غربی ساختمان دارای کتیبه‌ای بوده که اکنون اثری از آن نیست. این ملک دو هزار متر عرصه دارد.

به طول ۵ متر با سقف مسطح پوشانده است. این دالان در گذشته به صورت دایره‌ای شکل بوده و با مصالح تیر چوبی پوشانده شده بوده است.

ورودی آن یک درب فلزی دارد که در گذشته چوبی بوده است. این ورودی که با یک طاق جناغی شکل و با مصالح خشت خام چیده شده، به صحن حیاط راه پیدا می‌کند. ورودی دیگر ساختمان در ضلع شمال غربی با یک درب کوچک چوبی به راه پله‌های سنگی طبقه فوقانی می‌رسد. قلعه مذکور دارای یک صحن حیاط مرکزی بوده که در چهار طرف آن اتاق‌هایی به صورت قرینه و با مصالح خشت خام و کاهگل ساخته شده است. در حال حاضر در ضلع شمالی ساختمان، تعداد ۱۱ اتاق به صورت قرینه در کنار یکدیگر جای گرفته است که کاربری آن‌ها غیر مسکونی می‌باشد. تعداد ۱۵ اتاق که در گذشته در ضلع شمالی ایجاد شده است، بر اثر زلزله و بارندگی از بین رفته است. در ضلع جنوبی ساختمان همچون قرینه ضلع شمالی، تعداد ۱۱ اتاق باقی مانده که کاربری آن غیر مسکونی است. هر یک از اتاق‌ها با یک درب چوبی و یک عدد هورانه از سوی صحن حیاط که محل نورگیری است و همچنین یک عدد هورانه در مرکز سقف اتاق نورگیری می‌شود. ابعاد هر یک از اتاق‌ها ۲/۵ در ۴ متر است و ارتفاع آن سه متر می‌باشد.

اطراف مایک تلخ
و چند چشمه
وجود داشت که
از آن تعداد تنها
یک چشمه که
در بالادست قرار
دارد، باقی مانده
است. اربابان
اینجا ۴ مغنی
داشتند که چاه
می‌زدند و با
آب این چاه‌ها،
باغات را آبیاری
می‌کردند. شغل
اصلی مردم
این دو قلعه هم
دامداری بود؛
البته مزد اصلی را
ارباب می‌پردو
نان دندان‌گیری
عاید رعیت
نمی‌شد

